

Освітня політика та дослідження педагогічних систем і процесів

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 01 Освіти/Педагогіка

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

Спеціалізація / освітньо-наукова програма:

Освітні, педагогічні науки

Компонент освітньо-наукової програми: професійна підготовка

Обсяг : 90 год./ 3 кред. ЄКТС

Рік навчання: I, семестр: I, II

Резюме викладача. Сорочан Тамара Михайлівна, директор Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України.

<http://umo.edu.ua/institutes/cippo/struktura/kerivnitctvo/sorochan-tamara-mikhajlivna>

Інформація для підтримання зв'язку з викладачем e-mail: anprof@ukr.net

Мета й завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни сформувати здатність до аналізу освітньої політики, спостереження педагогічних явищ, опанування сукупності методів дослідження педагогічних систем і процесів як предметів дослідження, представлення і апробації результатів власного наукового пошуку; здатність до опанування новими знаннями, розуміння предметної області та професійної діяльності, у т.ч. в освіті дорослих, післядипломній освіті й управління освітою (ЗК2); діяти автономно, соціально відповідально та свідомо на основі етичних міркувань та академічної доброчесності (ЗК6); здобуття глибинних знань з педагогіки, зокрема розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань в освітній галузі (як вітчизняній, так і закордонній), критичного аналізу основних концепцій, оволодіння сучасною науковою термінологією та набуття здатності до генерування нових наукових ідей (СК3); здатність здійснювати освітню діяльність, зокрема в галузі освіти дорослих та післядипломній освіті (СК7)

Завдання навчальної дисципліни

- сформувати знання про педагогічні явища, системи і процеси;
- розвивати дослідницькі вміння відповідно до сучасних вимог наукового пошуку в галузі освіти;
- сприяти професійному й особистісному саморозвитку аспірантів.

Результати навчання:

1. Розуміти значення освітньої політики:
 - опанувати сукупність концепцій, програм, нормативно-правових актів, матеріалів науково-методичного супроводу що спрямовані на розвиток системи освіти;
 - аналізувати якість і відповідність власного дослідження сучасним трендам освітньої політики;
 - розуміти значення освітньої політики як складника загальнодержавної політики.
2. Виявляти в процесі дослідження ознаки педагогічних явищ, фактів, процесів і систем:
 - опанувати методи спостереження і аналіз педагогічних явищ;

- використовувати технології опрацювання педагогічного досвіду в науковому дослідженні;
- здійснювати теоретичне осмислення педагогічних явищ і фактів;
- 3. Моделювати педагогічні системи і процеси як предмет дослідження.
 - виокремлювати ідеї, положення, вимоги документів освітньої політики, що впливають на перебіг наукового дослідження;
 - застосовувати сучасну наукову термінологію для опису педагогічних систем і процесів;
 - аналізувати педагогічну теорію і освітню практику на основі різних методологічних підходів;
 - продукувати нові наукові ідеї щодо розвитку педагогічних систем, удосконалення педагогічних процесів;
 - добирати методи наукового дослідження педагогічних процесів і систем;
 - обґрунтовувати методiku дослідження, апробувати результати дослідження педагогічних процесів і систем.
- 4. Характеризувати і аргументувати новизну дослідження педагогічних систем і процесів.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Освітня політика

Тема 1.1. Загальна характеристика освітньої політики.

Освітня політика як сукупність концепцій, програм, нормативно-правових актів, матеріалів науково-методичного супроводу що спрямовані на розвиток системи освіти, її якість і відповідність сучасним трендам.

Освітня політика як складник загальнодержавної політики, що включає сукупність цілей, завдань, принципів, програм та основних напрямів діяльності органів управління освітою, спрямованих на організацію науково-методичного і впроваджувального супроводу стратегії розвитку галузі.

Тема 1.2. Зміст освітньої політики.

Пріоритети освітньої політики в Україні: освіта громадян як джерело соціального, особистісного і професійного розвитку; забезпечення якості освіти; ефективність освіти; рівний доступ до освіти.

Суб'єкти освітньої політики: Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти; Міністерство освіти і науки України; Національна академія педагогічних наук України; громадянське суспільство; соціальні інститути; ЗМІ; експерти; професійні спільноти; малі соціальні групи; громадяни.

Документи, в яких висвітлюється освітня політика: Програма «Освіта XXI століття» (1996р.); Національна доктрина розвитку освіти (2002р.); Концепція «Нова українська школа» (2017р.); законодавство в галузі освіти; Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2016р.).

Міждисциплінарний контекст освітньої політики: педагогіка (методичні і дидактичні основи освіти і виховного процесу як реалізація освітньої політики); культура (вплив культурних здобутків на освітню політику); психологія (особистісні аспекти освітньої політики); філософія (освіта як соціальне явище і соціальна система; менеджмент (управління реалізацією освітньої політики); економіка (освітня політика у контексті розвитку економіки держави).

Сучасні тренди освітньої політики: дитиноцентризм, людиноцентризм; компетентнісний підхід; цифровізація; громадянська освіта; інклюзія; дистанційне навчання/дистанційна освіта; індивідуалізація; рання профорієнтація – профільна старша школа; лідерство; м'які навички; безперервна освіта/освіта впродовж життя.

Чинники зміни освітньої політики: суспільний і економічний розвиток, зміна освітньої парадигми.

Змістовий модуль 2. Дослідження педагогічних систем

Тема 2.1. Характеристика педагогічних систем.

Поняття про систему і системний підхід у науці. Ознаки педагогічного явища як системи. Ознаки і властивості педагогічних систем. Компоненти педагогічних систем. Зв'язки між компонентами в педагогічних системах. Принципи функціонування педагогічних систем. Емерджентність педагогічних систем. Автономність підсистем.

Тема 2.2. Педагогічна система як предмет дослідження.

Педагогічна система як частина і віддзеркалення освітньої реальності. Рівні педагогічної системи і визначення рівня досліджуваної системи. Методологічні підходи дослідження педагогічної системи. Теоретичні основи створення педагогічної системи.

Моделювання досліджуваної педагогічної системи. Характеристика окремих компонентів досліджуваної системи. Характеристика зв'язків між компонентами досліджуваної системи. Опис функціонування системи. Визначення ефективності системи і результатів її функціонування.

Новизна досліджуваної педагогічної системи.

Змістовий модуль 3. Дослідження педагогічних процесів

Тема 3.1. Теоретичні основи дослідження педагогічних процесів.

Ознаки педагогічного явища як процесу. Цілісний педагогічний процес. Окремі педагогічні, освітні, управлінські процеси. Динамічність, цілеспрямованість, поетапність процесу. Особливості процесів розвитку і творчості, а також виховного, пізнавального, освітнього, управлінського процесів.

Тема 3.2. Педагогічний процес як предмет дослідження.

Педагогічна сутність досліджуваного процесу, його взаємозв'язок з іншими явищами, системами і процесами. Об'єкти і суб'єкти педагогічного і управлінського процесу. Принципи, закономірності, умови протікання процесу. Етапи процесу. Прогнозований (мета) і реально отриманий результати процесу.

Моделювання педагогічного і управлінського процесу. Характеристика окремих етапів і цілісних процесів.

Новизна результатів педагогічного і управлінського процесів.

**Завдання для самостійної роботи здобувачів PhD
з опрацювання питань, які не розглядаються на аудиторних заняттях,
та практичні завдання**

Теми для самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Год.
<u>Змістовий модуль 1. Освітня політика</u>		
Тема 1.1. Загальна характеристика освітньої політики.	<i>Опрацювання питань:</i> Освітня політика як сукупність концепцій, програм, нормативно-правових	8

	актів, матеріалів науково-методичного супроводу що спрямовані на розвиток системи освіти, її якість і відповідність сучасним трендам.	
Тема 1.2. Зміст освітньої політики.	<p><i>Практичне завдання:</i></p> <p>Підготувати характеристику положень освітньої політики стосовно досліджуваної теми:</p> <ul style="list-style-type: none"> - аспекти освітньої політики, яку проводять основні суб'єкти; - тенденції освітньої політики у даній галузі; - положення документів з освітньої політики стосовно досліджуваної теми; - характеристика предмету дослідження з позицій міждисциплінарного контексту освітньої політики. 	12
Усього годин за Змістовим модулем 1		20
<u>Змістовий модуль 2. Дослідження педагогічних систем</u>		
Тема 2.1. Характеристика педагогічних систем.	<p><i>Опрацювання питань:</i></p> <p>Поняття про систему і системний підхід у науці. Ознаки педагогічного явища як системи. Ознаки і властивості педагогічних систем. Компоненти педагогічних систем. Зв'язки між компонентами в педагогічних системах. Принципи функціонування педагогічних систем. Емерджентність педагогічних систем. Автономність підсистем.</p>	8
Тема 2.2. Педагогічна система як предмет дослідження.	<p><i>Опрацювання питань:</i></p> <p>Педагогічна система як частина і віддзеркалення освітньої реальності. Рівні педагогічної системи і визначення рівня досліджуваної системи. Методологічні підходи дослідження педагогічної системи. Теоретичні основи створення педагогічної системи.</p> <p><i>Практичне завдання:</i></p> <p>Розробити модель досліджуваної системи</p>	12
Усього за Змістовим модулем 2		20
<u>Змістовий модуль 3. Дослідження педагогічних процесів</u>		
Тема 3.1. Теоретичні основи дослідження педагогічних процесів.	<p><i>Опрацювання питань:</i></p> <p>Ознаки педагогічного явища як процесу. Цілісний педагогічний процес. Окремі педагогічні, освітні, управлінські процеси. Динамічність, цілеспрямованість, поетапність процесу. Особливості процесів</p>	8

	розвитку і творчості, а також виховного, пізнавального, освітнього, управлінського процесів.	
Тема 3.2. Педагогічний процес як предмет дослідження.	<p><i>Опрацювання питань:</i></p> <p>Педагогічна сутність досліджуваного процесу, його взаємозв'язок з іншими явищами, системами і процесами. Об'єкти і суб'єкти педагогічного і управлінського процесу. Принципи, закономірності, умови протікання процесу. Етапи процесу. Прогнозований (мета) і реально отриманий результати процесу. Характеристика окремих етапів і цілісних процесів. Новизна результатів педагогічного і управлінського процесів.</p> <p><i>Практичне завдання:</i></p> <p>Змодельовати досліджуваний педагогічного або управлінський процес. Довести новизну власної розробки.</p>	12
Усього за Змістовим модулем 3		20
Разом:		60

Політика навчальної дисципліни. Освітній процес побудовано на основі єдності аудиторної і самостійної роботи, поєднання індивідуальних та групових форм навчальної діяльності.

Лекція передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією, організацію діалогу з метою з'ясування рівня орієнтованості й пізнання аспірантів з проблем методології, ступінь їх готовності до сприйняття наступного матеріалу. Інтерактивна лекція з презентацією і опорним конспектом призначена для актуалізації, узагальнення, систематизації знань аспірантів.

Практичне заняття передбачає детальний розгляд аспірантами окремих теоретичних положень курсу та формує вміння і навички їх застосування шляхом виконання відповідних практичних завдань. Проведення практичних занять передбачає використання таких форм та методів роботи, як дискусія, полілог, робота у малих групах тощо. Практичне заняття включає: проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок аспірантів; постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю аспірантів, наукові повідомлення, підготовку публічних виступів. Оцінки, отримані аспірантом за окремі практичні заняття, зараховуються під час виставлення підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни. У процесі роботи аспіранти мають працювати з інформацією з різних джерел, зокрема з використанням мережі Інтернет.

Освітній процес зорієнтовано на створення дружнього, творчого, відкритого до конструктивної критики середовища. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Аспірант, який пропустив заняття, самостійно вивчає матеріал, за наведеними в силабусі літературними джерелами і виконує завдання. Аспірант має право аргументовано відстоювати свою думку у дискусіях і полілогах, у тому числі, у випадках, коли вона не збігається з думкою викладача, вимагати від викладача додаткових роз'яснень на заняттях. У процесі роботи необхідно дотримуватися Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу ДЗВО «Університет менеджменту освіти». Усі письмові роботи, виступи, презентації мають бути авторськими, оригінальними.

Контрольні заходи та засоби діагностики Поточний контроль знань здобувачів PhD з навчальної дисципліни передбачає аналіз виконання практичних завдань.

Підсумковий контроль – екзамен.

Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача PhD при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролю є такі:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- знання навчального матеріалу, уміння систематизувати інформацію з основних та додаткових рекомендованих літературних джерел, здатність використовувати її в процесі власного дослідження;
- уміння визначити проблему, тему, суперечність, науковий і понятійно-термінологічний апарат дослідження;
- уміння зробити наукове повідомлення щодо методології власного дослідження;
- практичні навички виступу перед аудиторією.

Оцінювання результатів усіх форм контролю передбачено у 100-бальній шкалі (табл. 10.1).

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних, результати самостійної роботи здобувачів освіти) проводиться у % від кількості балів, виділених на завдання, із заокругленням до цілого числа за критеріями:

до 10% – завдання не виконано;

10 – 40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки;

41 – 60% – завдання виконано повністю, але містить окремі помилки;

61 – 80% – завдання виконано повністю, проте містить несуттєві

недоліки;

81 – 100% – завдання виконано правильно і повністю.

Позитивні оцінки виставляються лише тим здобувачам освіти, які виконали всі види навчальної роботи, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни і набрали за результатами поточного та підсумкового контролів не менше 60 балів.

Шкали оцінювання (100-бальна та національна)

90-100	A	Відмінно
82-89	B	Добре
74-81	C	
64-73	D	Задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Рекомендована література

Базова

1. Безносюк О. О., Плахотнік О. В. Технології соціально-педагогічних досліджень : навч.-метод. посіб. / Кременец. обл. гуманітар.-пед. ін-т ім. Тараса Шевченка. Кременець ; Київ : Інфодрук, 2014. 267 с.
2. Биков В. Ю. Моделі організації систем відкритої освіти. Київ : Атика, 2009. 684 с.
3. Бондар В. І. Проблеми становлення і розвитку методології наукового пізнання в педагогіці : монографія. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. 160 с.
4. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ ; Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010. 308 с.
5. Докучаєва В. В. Проектування інноваційних педагогічних систем у сучасному освітньому просторі : монографія / Луган. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. Луганськ : Альма-матер, 2005. 300 с.
6. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі. 2-е вид. Київ : Т-во «Знання» України, 2011. 520 с.
7. Лодатко Є. О. Моделювання педагогічних систем і процесів : монографія / Слов'ян. держ. пед. ун-т. Слов'янськ : [СДПУ], 2010. 148 с.
8. Пастовенський О. В. Модель системи громадсько-державного управління загальною середньою освітою в регіоні : навч. посіб. Житомир : Полісся, 2015. 407 с.

9. Пехота О. М., Єрмакова І. П. Основи педагогічних досліджень: від студента до наукової школи : навч.-метод. посіб. Миколаїв : Іліон, 2011. 339 с.

Додаткова

1. Артюхіна М. Моделювання процесів управління соціально-економічним потенціалом вищого навчального закладу. *Наука молода* : зб. наук. пр. молодих вчених Тернопіл. нац. екон. ун-ту. Тернопіль, 2009. Вип. 11. Екон. науки. С. 137–142.

2. Бондар В. І. Філософська, теоретична та методологічна сутність і реалізація системного підходу до організації й проведення наукових досліджень. *Наук. часоп. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Сер. 12, Психол. науки*. 2016. Вип. 3. С. 3–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2016_3_3.pdf

3. Гаєвська Л. Центральний, регіональний, місцевий, інституційний виміри управління освітою. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2007. № 22. С. 102–107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2007_22_18.pdf

4. Прокопенко А. І., Рогова Т. В. Управління в сучасній системі освіти: монографія / Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : ХНПУ, 2013. 311 с.

5. Системний підхід у сучасних педагогічних дослідженнях в Україні : [колект.] монографія / Нац. акад. пед. наук України, Наук.-дослід. центр проблем соц. педагогіки та соц. роботи Нац. акад. пед. наук України та Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка ; [за ред. С. Я. Харченко]. Старобільськ : ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2016. 487 с.

6. Сорочан Т. М. Методологія змін у системі післядипломної педагогічної освіти. *Педагогіка і психологія*. 2016. № 4 (93). С. 24–32.

7. Сорочан Т. М. Післядипломна педагогічна освіта: пошук сучасних моделей. Упр. освітою. 2008. № 16. С. 6–10.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>

2. Електронна бібліотека НПП України <http://lib.iitta.gov.ua>

3. Веб-сторінка аспірантури і докторантури УМО: <http://umo.edu.ua/postgraduatepostdoctoral>

4. Офіційні сайти періодичної літератури:

- Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти <http://journals.uran.ua/apppfo>

- Вісник післядипломної освіти серія «соціальні та поведінкові науки» <http://umo.edu.ua/serija-socialjni-ta-povedinkovi-nauki>

- Електронне наукове фахове видання «Інформаційні технології і засоби навчання» <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt>

- Вісник Національної академії педагогічних наук України
 - <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal>
8. Офіційні сайти державних, наукових та міжнародних установ:
- Верховна Рада України www.portal.rada.gov.ua
 - Кабінет Міністрів України www.kmu.gov.ua
 - Національна академія наук України <https://www.nas.gov.ua/>
 - Національна академія педагогічних наук України <http://naps.gov.ua/>
 - Міністерство освіти і науки України <https://mon.gov.ua/ua>
 - Національний інститут стратегічних досліджень <https://niss.gov.ua/>
 - Університет менеджменту освіти <http://umo.edu.ua/>
 - Інститут педагогіки національної академії педагогічних наук України undip.org.ua
 - Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України <http://ipood.com.ua/>
 - Міжнародний Центр Перспективних Досліджень <http://icps.com.ua/> Українські науковці в світі (Ukrainian Scientists Worldwide): <https://www.sciencecommunity.org/uk>